herpy

STÅLORMER

Iberian Worm Lizard

Blanus cinereus

Blanus cinereus er en beinløs ormeøgle fra den iberiske halvøy, som lever hele livet under jorden i løs, humusrik jord og under steiner. Dyret er 15-25 cm fra snute til kloakk og har ringdelt kropp, avrundet snute og nesten blinde øyne. Arten legger 1-2 egg i året og krever en dyp, lett fuktig bunn, jevn varme nedenfra og ro. Det finnes bare lite kunnskap om pasningen.

Familie: Blanidae Tidligere navn: *Amphisbaena cinerea; Blanus mariae*

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**15-25 cm** snute-kloakk-lengde
Levealder	**5-10 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Gravende**
Biotop	**Temperert skog og eng**
Vanskelighetsgrad	**Ekspert**

STELL

Min. terrarium	**40 × 30 × 30 cm** L × B × H for 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**20-24 °C**
Temperatur, natt	**15-20 °C**
Luftfuktighet	**50-70 %**
Vann	**Ingen vannskål**
UVB	**Ikke nødvendig**
Kosthold	**Insekter**
Holdes	**Alene eller parvis**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kullstørrelse	**1-3 egg**
Kull per år	**1**
Inkubasjon	**60-90 dager** ved 22-26 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Ikke listet**
EU-vedlegg	**Ikke listet**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Blanus cinereus er en ormeøgle i familien Blanidae. Ormeøgler (Amphisbaenia) er beinløse, ormeformede øgler som er tilpasset et liv under jorden. Kroppen er sylindrisk og langstrakt og dekket av firkantede skjell som ligger i regelmessige ringer, med 14-18 ringer på ryggen og 14-20 på buken. Det er ingen lemmer. Hodet er lite, litt avsatt fra kroppen og med avrundet snute, som brukes til å grave. Synet er nesten fraværende, øynene ligger under huden, mens lukt- og hørselssansen er godt utviklet. Halen er svært kort. Arten har preanale porer. Grunnfargen varierer fra fiolett til brun.

Hannene blir opptil 25 cm fra snute til kloakk og hunnene opptil 24 cm, men hunnene måler typisk omtrent 16 cm. Vekten er ikke dokumentert. Kjønnene har ingen tydelige forskjeller utenpå. Tungen er liten og kløftet og brukes til å fange opp duftstoffer, og i munnen sitter en rekke små, skarpe tenner. Dyrene kommuniserer med duftspor som de setter igjen i jorden.

Dyrene i det sørlige Portugal og Spania ble i 2009 beskrevet som en egen art, *Blanus mariae*, ut fra genetiske forskjeller mellom to hovedlinjer, men regnes i dag igjen til *B. cinereus*. Slektsnavnet kommer av gresk blanos, «blind», og artsnavnet av latin cinis, «aske», etter fargen. Slekten skilles fra *Trogonophis* ved at *Blanus* har preanale porer og en lengre hale som smalner av mot spissen.

Utbredelse og leveområde

Blanus cinereus finnes bare på den iberiske halvøy: i Spania, Portugal og Gibraltar, fra havnivå opp til omtrent 1.800 m. Arten er mest tallrik mellom 200 og 700 m. Den mangler i den nordlige og nordøstlige delen av halvøya. Arten finnes ikke i Marokko.

> **Naturlig utbredelse:** Spania, Portugal og Gibraltar.

LEVEOMRÅDE

Blanus cinereus lever under jorden i middelhavsskog av steineik, einer, eik og furu, der jorden er løs, sandholdig og dekket av løv, og der det ligger spredte steiner. Dyret holder en jevn kroppstemperatur ved å flytte seg opp og ned i jorden og ved å velge steiner av ulik tykkelse å ligge under.

Dyrene er aktive under steiner eller rett under overflaten om våren og sommeren, og der det er varmt, kan de være aktive fra februar til november. De er mest aktive om dagen, men kan også være aktive om natten om sommeren. De velger lett fuktig jord og unngår de våteste jordene. Huden mister uvanlig lite vann for et krypdyr av den størrelsen, og i tørke søker dyrene inn under steiner, der jorden holder bedre på fuktigheten.

Kosten er hovedsakelig insekter og insektlarver fra løvlaget, jorden og undersiden av steiner. *B. cinereus* tas av mange rovdyr: slanger, andre krypdyr, pattedyr og fugler.

Stell

TERRARIET

Det finnes bare lite kunnskap om pasningen av *Blanus cinereus*. Arten lever hele livet under jorden og sees nesten aldri, så anbefalingene bygger på levestedet og på korttidsholding av arten og av *Trogonophis wiegmanni* til forskning.

Ett enkelt dyr eller et par skal ha et terrarium på minst 40 × 30 × 30 cm (lengde × bredde × høyde). Det viktigste er bunnen: dyrene ligger nedgravd nesten hele tiden, så bunnen avgjør hvordan de har det. Lag en løs bunn av kokosfibre, gjerne blandet med sand, gjødselfri jord og litt løv, som etterligner den løse, sandholdige skogbunnen. 5 cm løse kokosfibre er nok til at dyrene kan ligge nedgravd, men 10-15 cm gir dem mulighet til å velge både varme og fukt.

Legg en flat flis eller stein på omtrent 15 × 15 cm oppå bunnen. Den tilsvarer steinene dyrene ligger under i naturen, og her varmer de seg og finner mat. Bruk bare ren jord uten gjødsel og sprøytemidler. Terrariet må ha et tett lokk. Det er ikke bruk for planter, greiner eller skjul utover flisen. Fjern synlig avføring og matrester, og bytt ut bunnen hvis den blir sur eller får mugg.

TEMPERATUR

Dyrene varmer seg ved å ligge nedgravd i oppvarmet jord, ikke i lysets varme. Bunnen skal være 20-24 °C om dagen, litt varmere i den ene enden enn i den andre. Varm den nedenfra med en varmekabel eller en varmematte under den ene enden av terrariet, styrt av en termostat. Mål bunnens temperatur med en føler i jorden og ikke luftens.

En varmelampe ovenfra tørker ut bunnen og brukes ikke. Om natten kan temperaturen falle til 15-20 °C. Om en kjølig vinterperiode er nødvendig, er ikke dokumentert.

Les mer: Varme og temperatur

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Det er bunnens fuktighet som teller, ikke luftens. Bunnen skal være svakt til moderat fuktig, ikke våt: den skal kunne holde en form når den presses i hånden, uten å klebe eller dryppe. Sprøyt bunnen lett med vann hver dag. Det holder jorden fuktig og gir dyrene drikkevann. Lag en gradient, slik at den ene enden er litt fuktigere enn den andre og dyrene selv kan velge.

Dyrene unngår de våteste jordene. I en bunn som tørker helt ut, blir dyrene stresset og går ikke opp i vekt, men de kommer seg igjen når bunnen blir fuktig igjen. En bunn som alltid er våt, gir mugg og hudproblemer. En vannskål er ikke nødvendig. Luften i terrariet kan ligge på 50-70 % luftfuktighet.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

LYS OG UVB

Dyrene ligger nedgravd og sees ikke i lyset. UVB er ikke nødvendig. Terrariet skal stå i et rom med naturlig døgnrytme, enten med dagslys fra et vindu (ikke i direkte sol, der det raskt blir for varmt) eller med belysning på en tidsbryter som følger årstiden.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

Blanus cinereus spiser insekter og insektlarver. Melormpupper og -larver og små, nydrepte sirisser, drysset med et multivitaminpulver, er egnet fôr. Legg mat under flisen tre ganger i uken. Fjern urørt mat etter et døgn, slik at den ikke mugner.

Fôringsmengden er ikke dokumentert; mengden tilpasses etter om dyrene holder vekten.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl

ATFERD OG HÅNDTERING

Blanus cinereus sees sjelden. Dyrene ligger nedgravd og kommer bare frem under flisen. Det er normalt. Ikke grav etter dyrene for å sjekke dem: stress får dem til å bevege seg mindre og bruke et mindre område. Løft flisen forsiktig for å se om maten er spist. Arten er ikke et dyr til håndtering.

Dyrene kan holdes enkeltvis eller som et hann-hunn-par. Ikke hold to hanner sammen. Dyrene setter igjen duftspor i jorden, så bunnen byttes sjelden og bare delvis.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Alderen for kjønnsmodenhet er ikke dokumentert. Kjønnene har ingen tydelige forskjeller utenpå. Kjønnet bestemmes sikkert ved å la hemipenis komme frem ved kloakken, noe som krever erfaring, og det bør gjøres av en veterinær med erfaring med krypdyr.

PARRING

Arten yngler om våren fra mars til juni, og paringen skjer fra april til mai. Mer er ikke dokumentert i fangenskap. Et hann-hunn-par kan holdes sammen hele året; ved sår eller tegn på stress skilles dyrene.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger én gang i året 1-2 egg, sjelden 3, og etterlater dem i jorden. Eggene er lange og smale, omtrent 34 × 6 mm. Gi hunnen en dyp, lett fuktig bunn og ro, og ikke grav etter eggene. Antallet kull i fangenskap er ikke dokumentert.

INKUBASJON

Rugetid og -temperatur er ikke dokumentert. 60-90 dager ved 22-26 °C er et anslag ut fra egglegende øgler fra samme klima. Eggene ligger i fuktig jord og må ikke tørke ut.

OPPDRETT AV UNGER

Oppdrett i fangenskap er ikke dokumentert. Unger skal ha den samme bunnen, fuktigheten og varmen som de voksne og små byttedyr som spretthaler og små melorm. Ungene måler omtrent 8 cm fra snute til kloakk ved klekkingen.

Helse og vanlige feil

Det finnes nesten ingen kunnskap om sykdommer hos arten i fangenskap. De problemene som kan forventes, skyldes nesten alltid oppsettet:

- Uttørking og stress i en bunn som er for tørr, slik at dyrene ikke går opp i vekt.
- Mugg og hudproblemer i en bunn som alltid er våt.
- Skader fra jord med rester av gjødsel eller sprøytemidler.
- Mangel på mat: dyrene går ikke opp i vekt hvis de ikke finner mat under flisen.

Dyrene er vanskelige å observere. Hold øye med om maten blir spist, og om dyrene kommer frem under flisen. Et dyr som ligger på overflaten over lengre tid, er sykt eller ukomfortabelt. Oppsøk en veterinær med erfaring med krypdyr.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.